

פיהמ"ש

מגלה פרק שני משנה א

לרמב"ם תקנה

לעולם (נד). ועוד יתבארו עיקרי הדינים הללו וראיותיהם בסוף זבחים (נה) [פ"ד מ"ד-ט, גמ' שם קח-קע].

[א] נאמר במגלה [אסתר ט, כח]

נזכרים ונעשים, כשם שאי אפשר לאדם בעסק (נו) המלאכה לעשות עתה למפרע (נז), כך בקריאה לא יקרא מאוחר (נח) מה שראוי לקרותו קודם (נט) [ז ע"ה]. ואסור לקרותה על פה (ס),

פרק שני

[א] הקורא את המגלה למפרע לא יצא. קריאה על פה, קריאה תרגום, בכל לשון, לא יצא. אבל קורין אותה ללעזות בלעז. [פז]

[פז] נד"ו: ללעזות. אך זהמאירי ע"פ כח"י פארמא

לפי שאמר [אסתר ט, כח] נזכרים, ואמר [שמות יד, יז] כתוב זאת זכרון בספר (סא), שכשם שאותו הזכרון בספר כך נזכרים זה בספר [ז ע"ה].

ותיקון (סב) משנה זו ופירושה כך, עברי שקריאה תרגום בכל לשון לא יצא חוץ מלשון יוני, אבל קוראין אותה ללעזות בלעז, והוא שכתובה בלעז (סד), כדי שלא תהיה הקריאה על פה [ז ע"ה].

כלפינו. וכן גירסת עוד ראשונים. ועי' נשינוי נוסחאות שמשניות שכתבו דהא על משקל 'לקוחות'.

הערות וביאורים

(נד) בד"ו נוסף: ואע"פ שחבר אסור להקריב בכמה. ובהמאירי ע"פ כח"י פארמא ליתא, כלפינו. אך הוסיפוהו בהמאירי (מהד' ר"מ העלה) בסוגריים מרובעים. (נה) ורבינו בחיבורו מפרט הלכותיהן (הל' בית המדרש פ"ו הט"ו, שם פ"ו ה"ד, הל' מעשה הקרנות פ"ו ה"ג-ה, שם פ"ה ה"ה). (נו) בד"ו מכאן עד תיבת 'תחילה' נוסחא אחרת, ועי' להלן. (נז) בגמ' (ז ע"ה) איתא רק 'מה עשייה למפרע לא'. ורש"י (סד) על הו"א דהגמרא 'מה זמנא למפרע לא' פירש: דאי אפשר שיהא ט"ו קודם ל"ד. עכ"ל. וזהו גם כפי' רבינו כאן על 'מה עשייה למפרע לא', שאי אפשר לעשות כעת את שעבר. והקשה עליהם הטורי אבן (סד) דהא קי"ל (מנחות פז ע"ב) אין דנין אפשר מאי אפשר, אפי' בהקישא. וא"כ איך למדין הקריאה, שאפשר להקדים המאוחר, מזמנים ועשייה שאי אפשר להקדים המאוחר. ועל כן פ"י הטורי אבן, דפירוש הגמרא 'מה זמנא למפרע לא' דכשחכמים תקנו זמן למוקפין וזמן לפרזים, למרות שיש אפשרויות רבות להקדמה וכדו' כב"ר מסכתין, אך לא יתכן שיקדים זמן המוקפין את זמן הפרזים. וזהו גם פירוש 'מה עשייה למפרע לא', לגבי עשיית מצוות הפורים לכל אחד ביומו. וה"ה בקריאת המגילה יקראנה כסדרה שתקנו הנביאים. אך רבינו שפי' דאי אפשר לעשות מה שכבר עבר, אי אפשר לתרץ כן, וקשה דהא אין דנין אפשר מאי אפשר. עכ"ד הטורי אבן. ונראה דאת לשון רש"י היה אפשר לתרץ דכוונתו כפירוש הטורי אבן, דמש"כ רש"י 'דאי אפשר שיהא ט"ו קודם ל"ד' פירושו דאי אפשר שיהא חיו"ב ט"ו קודם לחי"ב י"ד, דהיינו דחיו"ב המוקפין לא יהא אף פעם לפני חי"ב הפרזים. אך בלשון רבינו אי אפשר לתרץ כן. וכן יש להקשות על הר"ן (ד ע"ב דפ"י ה"י"ק) דכתב בפשיטות: מה עשייה למפרע לא, דהא לא אפשר. עכ"ל. אמנם בספר קובץ (על הרמב"ם הל' מגילה פ"ג ה"א) תי' קושית הטורי אבן, כיון דיש היקש מיותר, דרשינן אפשר מאי אפשר. ועוד, יתכן דכלל

זה דאין דנין וכו' לא נאמר בדברי קבלה. עכ"ד. ובאמת מצינו פירוש אחר בדברי הגמרא 'מה עשייה למפרע לא', והוא פירוש רבנו יהונתן הכהן מלוניל (נמשנתינו) והנמוקי" (סד) ושיטה למסכת מגילה (נדפס מהמ"י, ירושלים תשנ"ט), שפירשו: כלומר דאי אפשר להקדים ולעשות סעודת פורים ביום י"ג, או מתנות לאביונים, ואם עשה לא יצא, אף מקרא מגילה למפרע לא. עכ"ל [ובכפי' שני הביאו את פרש"ן]. ויתכן דפירשו כן משום הקושי הנ"ל בפירוש השני. [וע"ע הערתנו לעיל (פ"ה סוף מ"ג)]. והמאירי ביאר סברא ידידה בד"ן זה: שאין פרסום נס בקריאה זו. וכן שאינה קריאה כלל. עכ"ל. וכ"כ המכתם (סד): שאין הענין מובן באותה קריאה וליכא פרסומי ניסא. עכ"ל. וצ"ב דלא נקטו דרשת הגמ'. ועי' בספר עיטורי מגילה (עמ' קל) בביאור שיטתם. ועי' בביאור רבינו כאן בפרי האדמה (ח"ד, עיטור נזירים, לו ע"ה דפ"י הספר). (נה) בד"ו במקום 'לא יקרא מאוחר מה שראוי לקרות קודם' כתוב 'אין ראוי לקרות המגילה אחר זמן קריאתה'. ובטורי אבן (ז ע"ה) אכן העיר דט"ס היא, ותיקן דבמקום 'אחר זמן קריאתה' צ"ל 'למפרע'. וכן תמה בספר קובץ (על הרמב"ם הל' מגילה פ"ג ה"א) וכתב דשוב ראה דבטורי אבן תיקן הלשון. עכ"ד. והראש יוסף (סד) ופירוש יש סדר למשנה (כאן) ג"כ תמהו בכל הנ"ל, ע"ש, ונשארו בצ"ע. וכן במצודת דוד. ולתרגומו לא קשיא מידי. (נט) וב"פ רבינו בחיבורו (פ"ג ה"א). (ס) וב"פ רבינו בחיבורו (פ"ג ה"ג). (סא) בד"ו ליתא מתיבתא 'בספר' זו עד תיבת 'בספר' הבאה. (סב) בד"ו: ושיעור. ויש מי שתרגם: וסדר. (סג) וכתב תוי"ט דאין זה סותר למש"כ רבינו לעיל (פ"ה מ"ח) דהלכה כרשב"ג דלא התירו בספרים אלא יונית, דמגילה קילא טפי בזה כיון דעיקר מצותה משום פירסומי ניסא. ושסברא זו כתב הר"ן (ד ע"ב דפ"י ה"י"ק) [ודלא כהרמב"ן, ע"ש]. ולכן העתיק הרמב"ם דין משנתינו בחיבורו (פ"ג ה"ג-ד).

לרמב"ם

מגלה פרק שני משנה ב

תקנו פיהמ"ש

יצא, כי אע"פ שאינו יודע פירוש כל מלה ומלה [ע"י ים ע"ל] הוא מבין את כלל המעשה (נז).

[ב] **סירוגין**, פיסקה פיסקה [ים ע"ל], ואפילו שהה כדי לגמור את כולה (נח) [שם ע"ל]. **ומתנמנם**, היינו

שאותוהו חבלי שינה ועדיין

לא שקע בה (נט) [שם], כמו

שהגדרנו (פ) בסוף פסחים

[פ"י מ"ח] (פא). ומה שאמר

כותבה, בתנאי שיתכוין על

הקריאה שהוא קורא במגלה

שממנה הוא כותב שהיא

שלימה, לא על הקריאה

במה (פב) שהוא כותב, לפי

שאינו יוצא ידי חובתו עד שיקרא במגלה שלימה (פג)

[ע"י ים ע"ל]. **סם**, שם כללי (פד) לכל סממן (פה).

ומה שהגביל (סד) **בלשון יוני** משאר הלשונות (סה), לפי שהיה ידוע (סז) **אצלם** (סז), הלוא תראה שאמר

לעיל [פ"א מ"ח, ס ע"ל] **בספרים** (סח) **לא התירו שייכתבו** אלא **יונית**, וטעם הדבר מפני שתרגמו (סט) את התורה

בלשון יון לתלמי המלך [ט ע"ל].

סופרים פ"א ה"ח] ונתפרסם אצלם

אותו התרגום (ע) עד שהיתה

אותה הלשון כלשונם וכאלו

היא אשורית (עא), וכך אמרו

[ים ע"ל] **לשון** (עב) **יוני לכל**

כשר. בנוסף לכך שהיתה

לשון זו נכבדת אצלם, רבינו

הקדוש אומר [סוטה מט ע"ב, כ"ק

פ" סו"ע"ל] **מה לי** (עג) **ללשון** (עד) **טרסי** (עה), **אי** (עו)

לשון עברי או לשון יוני. והלועז **ששמע אשורית**

הערות וביאורים

יפיתו של יפת יהא באהלי שם. (עב) **לפנינו** בגמ' (טז): לעז. (עג) **בהמאירי** ע"פ כת"י פארמא ליתא,

ונוסף בסוגריים מרובעים בהמאירי מהד' ר"מ הרשלר.

(עד) **בהמאירי** ע"פ כת"י פארמא ובדפוס וילנא: לשון.

אך בדפוס ויניציאה הוא כלפנינו. (עה) **לפנינו** בגמ' (פ"ק טז): סורסי. (עו) **בדפוס** ויניציאה: מה לי. אך

בהמאירי ע"פ כת"י פארמא ובדפוס וילנא: כלפנינו.

(עז) **בגמרא** רק איתא 'אטו אנן האחשתרנים בני הרמכים

מי ידעין, אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא, הכא נמי

מצות קריאה ופרסומי ניסא'. ע"ש. וכן לשון רבינו

בחיבורו (פ"ז ה"ג) 'אף על פי שאינו יודע מה הן

אומרים, יצא ידי חובתו'. ולא כתב דידוע את כלל

המעשה. (עה) **וב"פ** רבינו בחיבורו (פ"ז ה"ג). ועי'

במעשה רוקח (טז) ובראשון לציון (י"ט ע"ב) שביארו

סברת רבינו. וכן דעת רוב הפוסקים, דלא כהיראים

(ס"י נסח). (עט) **בחיבורו** (פ"ז ה"ה) כתב: הואיל ולא

נרדם בשינה. עכ"ל. (פ) **בד"ו**: שדקדקנו. ויש מי

שתרגם: שהגבלנוהו. (פא) **שם** כתב רבינו: אלא

שומעים מי שמדבר ועונים למי שקורא להם. ע"כ.

והוא ע"פ הגמ' (פאן י"ט ע"ב) דקרו ליה ועני וכו'.

(פב) **בדפוס** ויניציאה: באותה. ובדפוס וילנא: באותה

שניה. ובהמאירי ע"פ כת"י פארמא הוא כבדפוס

ויניציאה ונוספה תיבת 'שניה' (נחמאלי מהד' ר"מ הנשלר)

בסוגריים מרובעים. (פג) **וב"פ** רבינו בחיבורו (פ"ז

ה"ה-ו). (פד) **ע'** פירוש רבינו (שגם פ"א מ"ד ופ"ב מ"ד,

יומא פ"ח מ"ד). (פה) **הר"ב** כתב: שרש עשב שקורין

לו סמא. וכתב הריעב"ץ במשנה לחם דמש"כ הר"ב

'שרש עשב', לקח זאת מרבינו. אבל רש"י (י"ט סו"ע"ל)

פ"י: זרניך בלשון קודש, אורפומינט"ו בלע"ז. והוא

ע"פ הערוך (עין ס"א, ועין זניך). [והמהר"ץ חיות תמה

(סד) **בהמאירי** ע"פ כת"י פארמא ובדפוס ויניציאה: שהתנה. ובדפוס וילנא: שנשתנה. (סה) **בספר** בן

ידיד (פל הנמצא ה' מפלין פ"א ה"ט) הביא את לשון רבינו

כאן, והקשה למה לא כתב רבינו כמש"כ בהל' תפילין

(טז) דכבר נשתקע לשון יוני מן העולם וכו' [ועי'

לעיל מש"כ על פ"א מ"ח]. ותי' דאמנם אין לכתוב

בלשון יוני כיון שכבר נשתקע ונשתבש וכו', אבל

לשמוע את המגילה בלשון יוני אף בזה"ז יוצא ידי

חובתו, דכיון דקריאתה מדברי סופרים לא מחמירין,

ואם הוא משובש מה בכך, הא איכא מצות קריאה

ופרסומי ניסא מדי דהוי באשורית. וכתב דאחר כתבו

ראה כדבריו בספר דינא דחיי (ח"צ דקל"א ע"ג) ויעלוז

לבו שכוין לדעתו דעת עליון. עכ"ד. וע"ע מש"כ (לעיל

טז). (סז) **בד"ו**: מובן. (סז) **כתב** השפת אמת (מגילה

י"ט ע"ב) דמשמע מדברי רבינו בפירושו דדוקא כשמבין

יונית מהני, וזה דלא כמש"כ בחיבורו (פ"ז ה"ה) דבלשון

יוני יצא אף כשאנו מבין, כלשון עברית. עכ"ד. ונראה

דמלשון רבינו להלן בסמוך 'עד שנעשה אצלם אותו

הלשון כלשונם וכאלו הוא אשורית' מבואר דדינו

כאשורית ממש, דיוצא אף כשאנו מבין, ואתי שפיר

ומתאים לחיבורו שם. וע"ע קונטרסי שיעורים (מריס

שיעור א' לו' ט, ד"ה ולכאורה יש להציא). (סח) **בד"ו**: אף

בספרים. [וכי"ה במשנה שם]. אך בהמאירי ע"פ כת"י

פארמא כלפנינו. והוסיפו בהמאירי (מהד' ר"מ הנשלר)

בסוגריים מרובעים 'אף'. (סט) **בד"ו**: פירשו. (ע) **בד"ו**:

העתקה. (עא) **מכאן** הוכיח בחידושי ר"מ קזיס (שגם

פ"ט, עמ' יט) דהיתר לשון יוני הוא מדרבנן ולא

מדאורייתא. והאחרונים דנו בזה, ועע"ש. ובקונטרסי

השיעורים (מריס עמ' ג) תמה למה לא הביא רבינו טעם

הגמרא (ט ע"ב) "יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם",